

Mesilasperede puhastuslend, kevadtööd mesilas, sülemlemise vältimine, emadekasvatus

Kokkuvõtte Jaak Riisi loeng-õppusest mesinduskursuse õppepäeval Harjumaal Voksa t. mesilas 19.aprillil 2008.a., PR-4-1.5-36

Mesinduspäev toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Mesilasperede puhastuslend

See on mesilaste esimene välislend kevadel, mis toimub tavaliselt märtsis või aprilli alguses, päikesepaistelise ja tuulevaikse ilmaga. Mesilased väljutavad talve jooksul jämesoolde kogunenud seedejäätmel. Mesilaspere lennu kestus on keskmiselt üks tund. Lennu jälgimisel saadakse lühiülevaade pere talvitumisest ja võimalikest haigustest (roojamine taru esiseinale). Puhastuslennu päeval või sellele järgnevatel päevadel tehakse kiirläbivaatus.

Puhastuslennu järeltööd:

- 1) Lennuavade kitsendamine – 1 cm iga kärje kohta
- 2) Pesa soojustamine – Niiskunud ja hallitusega kattematid kuivatatakse või vahetatakse välja. Pesa peale asetatakse kiled ja soovi korral ka ajalehematid.

Mesilasperede kiirläbivaatus

Mesilaspere kiirläbivaatus viiakse läbi puhastuslennu päeval, puhastuslennu ajal või kohe vahetult puhastuslennu lõppemisel. Kiirläbivaatuse käigus tehakse kindlaks järgmist:

- 1) haudme olemasolu
- 2) meekogus ja suira olemasolu
- 3) pere tugevus
- 4) pesa puhtus

Kiireloomuliseks tööks on liiga väikese söödakoguse korral lisasööda andmine kandi või suhkrulahu (vahekorras 1:1) näol väikeste söödanõudega pesa pealt.

Haudme puudumine. Kui peres puudub erinevas vanuses haue (vajalik näha mune), on ema hukkunud või kaotanud munemisvõime. Peresse asetatakse **kontrollkärg**, mis on kaanetatud haudmekärg, millel on soovitatavalt ka munad. Ema puudumisel teevad mesilased kärjele aseemakupud. Munemisvõime kaotanud ema olemasolu korral mesilased aseemakuppe ei tee. Ema pikaajalisel puudumisel hakkavad munema vääremad ja pere hukub. Kontrollkärg ei toimi vääremade korral.

Mesilasperede pearevisjon

See on mesilaspere põhjalik läbivaatus, mis tehakse kevadel esimesel võimalusel, kui temperatuur tõuseb üle 14°C. Pearevisjonil pööratakse tähelepanu järgmistele näitajatele:

1. **Pere tugevus.** määratakse mesilastega hõivatud kärjetänavate arv, keskmine on 7-8 kärjetänavat
2. **Haudme hulk,** tehakse kindlaks haudme all olevate kärgede arv. Haudme puudumisel on ema hukkunud või kaotanud munemisvõime. Haudme puudumisel hakkavad peres munema vääremad, tekib küürakhaue ja pere hukub.
3. **Ema kvaliteet** määratakse haudme hulga ja kvaliteedi järgi. Haue peab olema ühtlane ja lünkadeta, ei tohi esineda küürakhauet
4. **Söödavaru** hinnatakse silma järgi. Söödavaru langemine alla 5-6 kg hakkab takistama ema munemist ja pere arengut
5. **Pesa puhtus** määratakse pesaruumi ja kärgede määrdumusastme järgi ning langetise koguse järgi. Pesast eemaldatakse roojaga määrdunud, hallitanud, tühjad ja liiga tumedad

kärjed. Kui nimetatud kärgedes esineb hauet, korrastatakse pesa nii, et neid oleks hiljem võimalik pesast eemaldada.

Pearevisjoni käigus puhastatakse lamavtarus seinad ja põhi ning eemaldatakse tarust põhjalangetis. Raamide ülaliistud, vahelauad ja vaheliistud puhastatakse samuti. Korpustarul vahetatakse tarupõhi puhta vastu.

Pearevisjoni käigus antakse pere talvitumisele hinnang 5 palli ulatuses järgmiste näitajate alusel:

- 1) mesilaspere tugevus ja areng
- 2) haudme hulk ja kvaliteet
- 3) hinnang emale (1-5)
- 4) pesa puhtus (1-5)
- 5) sööda kogus
- 6) talvitumise üldhinne (1-5)

Pesaruumi I laiendamine toimub samaaegselt pearevisjoniga:

- 1) laiendatakse tumedate ülesehitatud kärgedega
 - 2) vajadusel ja olemasolul söödakärgedega (meekärjed või suirakärjed).
- Söödakärgede puudumisel antakse vajadusel lisasööta.

Pesaruumi kitsendamine on vajalik sel juhul, kui pere ei ole edukalt talvitunud: mesilasi on kärjetänavatel liiga vähe või osa kärjetänavaid on mesilaste vähesuse tõttu tühjad (nõrk pere). Sel juhul eraldatakse haudmekärjed osast söödakärgedest vahelaua taha (mesilased peavad vahelaua alt läbi saama), kusjuures haudme kattedkärjed jäävad alles. Haudmekärjed asetatakse lennuava poole. Sellist pesa kitsendamise meetodit nimetatakse Blinovi pesaks.

Mesilasperede ümbertõstmine ja inventari desinfitseerimine

Talvitumisel määratud tarudest tõstetakse kevadel, pearevisjoni ajal, pered puhastesse tarudesse. Ümbertõstmise ajal püütakse kärjel näha mesilasema, et olla kindel ema kaasaminekus uude tarru. Ümbertõstmist kasutatakse lamavtarudes.

Perede ümbertõstmise eesmärk:

- 1) Haiguste leviku piiramine (nosematoos)
- 2) Pere arengu soodustamine
- 3) Tarude põhjalik desinfitseerimine

Ümbertõstmise läbiviimine:

- 1) Ümbertõstetav pere asetatakse koos taruga oma asukoha taha tarualusele.
- 2) Ümbertõstetava pere asukohale asetatakse puhas taru – lennult tulevad mesilased jõuavad kohe uude tarru.
- 3) Kärje koos mesilastega tõstetakse 1-2 kaupa puhtasse tarru
- 4) Vaheliistud vahetatakse välja puhaste vastu

Vabanenud taru desinfitseerimine

- 1) Kogu taru sisemus (raamiõla valtsid, seinad, põhi, lennuava ja vahelauad) kraabitakse hoolega konkspeitliga üle. Saadud sodi (vaha ja taruvaigu jäätmed, surnud mesilased jms.) korjatakse kokku ja põletatakse.

Puhtaks kraabitud taru desinfitseeritakse ühel järgmisel viisil:

- 1) Leeklambiga põletatakse taru sisemus üle nii, et järelejäänud vaha ja taruvaik hakkaks keema ja taru muutuks helepruuniks
- 2) Virkon S 2 % lise lahuga pestakse harjaga taru sisemus ja lennulaud

3) Soojapuhuriga desinfitseerimine. Soojapuhuri võimsus peab olema selline, et soojapuhuriga töödeldes hakkab tarru järelejäänud vaha ja taruvaik keema. Väikese võimsusega puhuritega seda efekti ei teki ja sel juhul ei ole taru desinfitseeritud.

Mesilasperede sülemlemine

Sülemlemine on mesilaspere loomulik paljunemine. Mesilaspere kasvuperioodil võib toimuda nn pere heitmine e. pere poolitumine. Mesilasperest eraldub osa mesilasi (noored 3-21 päevased) koos vana emaga, kes lendavad uude eluasemesse. Tarru jäänud mesilased saavad omale sülemikupust kooruva uue noore ema. Sülem väljub tarust, olenevalt ilmastikust, peale esimese sülemikupu kaanetamist 8 päeva jooksul. Kupust koorumisest annab noor ema märku häälitsemisega e. laulmisega, mis inimkõrvale meenutab tuututamist.

Tarust väljalennanud sülem kobardub harilikult läheduses olevale puule või põõsale, ema maandumiskohale ja püsib paigal kuni 2 tundi. Öhtupoole väljunud sülemid võivad paigale jääda järgmise päeva ennelõunani. Seejärel lendab sülem varem valmisvaadatud uude elupaika, tavaliselt puuõnde, korstnasse või ka mõne hoone seina vahele.

Sülemlemise aeg – mai keskpaik juuni algus (kohati kuni Jaanipäevani) kuni intensiivse korje saabumiseni

Sülemlemise tunnused peres:

- 1) Hoogne lesekannude ehitamine
- 2) Kärjeehituse (kärjepõhja ülesehituse) lõppemine
- 3) Mesilaste kobardumine vahelaua taha, mis ühtlasi annab märku ka ruumipuudusest
- 4) Välislennu nõrgenemine
- 5) Mesilased moodustavad omavahel ühenduses olles kette

Sülemi mahavõtmiseks vajalikud vahendid:

- 1) Suitsik ja mesiniku kaitseriietus
- 2) Sülemikast (kärjekandekast, mille kaanel ja otsaluugil on võrguga kaetud ava).

Sülemikasti võib kinnitada 2 ülesehitatud raami, nii läheb sülem paremini kasti.

Sülemi mahavõtmisel pöörata tähelepanu järgmistele asjaoludele:

- 1) Mitte liialdada suitsuga
- 2) Kärjekandekasti hoida vastu tuult
- 3) Pärast mahavõtmist asetada kärjekandekast jahedasse õhurikkasse kohta, et sülemil kasti oleks tagatud ventilatsioon. Vastasel korral võib sülem lämbuda. Enne tarru panekut peab sülem maha rahunema

Sülemlemise ärahoidmine:

- 1) Kasutada mesilasrasse, millede üheks tõuomaduseks on väike sülemlemistung. Sellised rassid ehitavad väga vähe sülemikuppe ja ei kipu sülemlema, näiteks Itaalia rass.
- 2) Kasutada **kogumisperet**. Sülemlemise vältimiseks lamavtarudes, piiratakse ema munemist emaalduvõrega. Emaga perest, kus on sülemlemistungi algatused, võetakse 2-3 kinnishaudmeraami koos mesilastega ja asetatakse tühja tarru. Sinna lisatakse ka teiste sülemleva kalduvate perede kinnishaudmeraamid koos mesilastega. Ematuse tunde ja vääremade tekke vältimiseks antakse perele puuristatud mesilasema. Sügisel peale mee võtmist kogumisperet hävitatakse (raputatakse lennumesilased laiali).
- 3) Vältida peredes ruumipuuduse tekkimist õigeaegse pesaruumi laiendamisega.